

Kutsu dialogiin

Uskontojen välinen ja
kristittyjen keskinäinen
vuoropuhelu

SUOMEN EKUMENEISEN NEUVOSTON JULKAISUJA CV

Kutsu dialogiin. Uskontojen välinen ja kristittyjen keskinäinen vuoropuhelu. Suomen Ekumeenisen Neuvoston julkaisuja CV

Verkkójulkaisu:
www.ekumenia.fi
www.sakasti.fi

Alkuteksti: Called to Dialogue. Interreligious and Intra-Christian Dialogue in Ecumenical Conversations. A Practical Guide. Geneva: WCC 2015.

Suomennos ja toimitus:
Risto Jukko ja Jaakko Rusama, Suomen ev.-lut. kirkon Kirkkohallituksen ulkoasiain osasto

Taitto: Emma Martikainen
Kannen kuva: Pixhill.com / dotshock

Kirkkojen maailmanneuvosto
150 route de Ferney, P.O. Box 2100
1211 Geneva 2, Switzerland
<http://publications.oikoumene.org>

Copyright © 2016 Kirkkojen maailmanneuvosto

ISBN: 978-952-9529-66-7 (nid.)
ISBN: 978-952-9529-65-0 (pdf)

ISSN: 0784-350X

Sisältö

Esipuhe	5
Johdanto	7
Haasteita	7
Määritelmiä.....	11
Raamatullisia ja teologisia perusteita.....	18
Periaatteita ja tavoitteita	24
Menetelmiä ja käytännön kysymyksiä.....	27
Pohdintaa ja esimerkkejä hyvistä käytänteistä	32
Miten tämä asiakirja on syntynyt?	35
Kirjallisuutta	36

Esipuhe

Olen iloinen voidessani suositella tätä kirjasta, sen avulla joukko ekumeenisiä ystäviä ja kumppaneita voi vertailla toisaalta uskontojen välistä ja toisaalta ekumeenista dialogia. Kirjanen on tarkoitettu oppaaksi ja tueksi kaikille niille, jotka ovat mukana näissä dialogeissa. Tämä työskentely on yksi ulottuvuus yhdessä toteutettavassa oikeudenmukaisuuden ja rauhan pyhiinvaelluksessa.

Pyrimme Kirkkojen maailmanneuvostossa lisääntyvässä määrin työskentelemään tavoilla, jotka ylittävät perinteiset raja-aidat ja rakentavat siltoja niiden yli. Kirjanen on syntynyt Faith and Order -liikkeen ja uskontojen välisen dialogin asiantuntijoiden yhteistyön tuloksena. Uskon ja luotan siihen, että heidän työnsä tulos hyödyttää lukijoita.

Olav Fykse Tveit

Kirkkojen maailmanneuvoston pääsihteeri

Johdanto

Ekumeenisella liikkeellä on ajankohtaisia haasteita. Yksi niistä on kysymys kristittyjen keskinäisen ja uskontojen välisen dialogin suhteesta. Aihe on käynyt ajankohtaiseksi monesta syystä. Näitä ovat laajamittaisen muutoliikkeen aiheuttamat demografiset muutokset, globaaleissa kristittyjen suhteissa tapahtuneet muutokset, kirkkojen välisten suhteiden kehittyminen mutta myös niissä turhautuminen, samoin kuin monet poliittiset ja humanitaariset paineet. Niillä on selvästi havaittava uskontojen välinen ulottuvuus monilla maailman alueilla.

Nämä kehityskulut vaikuttavat dialogin molempiin muotoihin, niin kristittyjen keskinäiseen kuin uskontojen väliseen dialogiin. Molemmat ovat puolustuskannalla, ja uusi tilanne on muuttanut niiden välisten suhteiden dynamiikkaa. Joskus se on johtanut sekaannukseen tai jopa vihamielisyyteen. Toisinaan näiden kahden dialogin päällekkäisyys on tarjonnut luovia ja myönteisiä mahdollisuuksia. Kristittyjen keskinäisten suhteiden ja uskontojen välisten suhteiden toimintaympäristöjen muutoksia ovat esimerkiksi ekumenian perinteisten ilmaisutapojen kriisi ja ääriuskonnollisuuden ja fundamentalismin lisääntyminen monien uskontojen piirissä. Nämä vaikuttavat molempien suhteisiin ja näyttävät myös heikentävän molempien piirissä tapahtuvaa toimintaa.

Meitä haastetaan etsimään uutta kielenkäyttöä ja uusia tapoja lujittaa taaksemme ja edistääksemme sekä kristittyjen keskinäisiä että uskontojen välisiä suhteita. Pyrimme tunnistamaan kummankin yhtäläisyydet ja ominaispiirteet. Eroista huolimatta molemmat dialogit voivat lievittää jännitteitä ja vastustaa väkivaltaa, edistää ymmärrystä ja sovintoa sekä syventää niihin osallistuvien uskonnollista sitoutumista ja hengellisyyttä.

Haasteita

Seuraavassa on muutamia käytännön esimerkkejä ja joitakin kertomuksia, jotka liittyvät näihin kahteen dialogiin. Ne pyrkivät havainnollistamaan asiaa.

- Kirkkojen maailmanneuvoston (KMN) 10. yleiskokousta Busanissa, Etelä-Koreassa, leimasivat säännölliset ja osin laajamittaiset sitä vastaan suunnatut mielenosoitukset. Joukko KMN:oon sitoutumattomia korealaisia kristittyjä järjesti niitä. Mielenosoittajien kantamien kylttien ja jakamien lehtisten perusteella heidän tärkein kritiikkinsä KMN:a kohtaan johtui tavasta, jolla heidän mielestään järjestön painopiste oli siirtynyt ekumeenisesta dialogista uskontojen väliseen dialogiin. Mielenosoittajien jakamissa lehtisissä oli esimerkiksi seuraava kommentti: ”Kun ekumeenisen liikkeen ja KMN:n alkuperäinen tavoite oli ’kirkkojen yhteys’, niin KMN:n uusi visio on kaikkien uskontojen yhteys – itse asiassa koko ihmiskunnan yhteys.” Vaikka tällaiset väitteet ovat virheellisiä, ne herättävät kysymyksen: mitä KMN:n tulee oppia tästä kokemuksesta ja näistä havainnoista?
- Uskontojen välistä dialogia kuvattaessa käytetään yhä useammin sellaisia ilmauksia kuin ”uusi ekumenia” tai ”laajempi ekumenia”. Käsitteisiin ”uusi” ja ”laajempi” kätkeytyy arvostelmia, jotka voivat johtaa, ja johtavatkin, sekaannukseen tai kristittyjen keskinäisessä dialogissa mukana olevien aliarvostukseen.

Joidenkin muslimien viimeisten viidentoista vuoden aikana harjoittama dramaattinen ja väkivaltainen toiminta on johtanut islamin kasvavaan näkyvyyteen monissa tiedotusvälineissä ja kansainvälisesti. Valtaosa maailman muslimiyhteisöstä on sanoutunut irti näiden muslimien väkivaltaisesta toiminnasta. Tämä on johtanut myös eri maiden hallitusten ja muiden lähteiden myöntämään merkittävään taloudelliseen tukeen, joka on annettu uskontojen väliselle diakoniselle toiminnalle. Tämä on valitettavasti joskus johtanut tilanteisiin, joissa kristittyjen yhteyden edistäjät ovat joutuneet kärsimään. Joidenkin maiden hallitukset asettavat paineita kristittyjen keskinäisiä suhteita ja kirkkojen kansallisia neuvostoja kohtaan. Tällaisen ulkoa tulevan paineen alla ne joutuvat määrittelemään itsensä uudelleen uskontojen välisten suhteiden toimijoiksi.

- On kirkkoja, jotka näyttävät haluavan antaa suuremman painoarvon niiden hoitamille uskontojen välisille suhteille kuin kristittyjen keskinäisille suhteille. Tätä esiintyy niin alueilla, joilla kristityt ovat enemmistönä, kuin alueilla, joilla kristityt ovat vähemmistönä.
- Entisen KMN:n pääsihteerin Philip Potterin muistokirjoitus julkaistiin brittiläisessä sanomalehdessä *The Daily Telegraphissa* 29.4.2015. Siinä todettiin: ”Jo kauan ennen kuin uskontojen välisestä dialogista tuli yleistä, Potter ja hänen tiimensä järjestivät konsultaatioita maailman uskonnollisille johtajille. Pysyvä saavutus oli vuonna 1982 julkaistu konsensus-asiakirja, joka ilmaisee suurten kirkkojen yhteisen näkemyksen kasteen, ehtoollisen ja viran teologisesta perustasta.” Tämä osoittaa, ettei muistokirjoituksen kirjoittaja eivätkä *The Daily Telegraphin* toimittajat ymmärtäneet uskontojen välisen ja kristittyjen keskinäisen dialogin eroa.
- Wikipedian hakusana ”Interfaith Dialogue” sisälsi toukokuussa 2015 seuraavan harhaanjohtavan kappaleen: ”Joillekin termillä *uskontojen välinen dialogi* on sama merkitys kuin *uskojen välisellä dialogilla*. Kumpikaan ei tarkoita ei-tunnustuksellista kristillisyyttä. KMN tekee eron uskojen välisen [engl. *interfaith*] ja uskontojen välisen [engl. *interreligious*] välillä. KMN:lle ‘uskontojen välinen’ viittaa toimintaan erilaisten kristillisten kirkkokuntien välillä, ja ‘uskojen välinen’ viittaa toimintaan eri uskonnollisten ryhmien välillä, esimerkiksi muslimien ja kristittyjen tai hindujen ja juutalaisten.” Tämä Wikipediassa esitetty tulkinta, jota KMN ei ollut kirjoittanut eikä tarkistanut ja joka on nyt toivottavasti korjattu, on toinen tyyppilinen esimerkki laajalle levinneestä käsitteellisestä sekaannuksesta.
- Kirkkojen maailmanneuvoston piirissä on kasvanut halu päästä laajempaan kristittyjen yhteyteen, joka on enemmän kuin läheiset suhteet ja parempi ymmärrys sen jäsenkirkkojen välillä tai sen jäsenkirkkojen ja roomalais-katolisen kirkon välillä. KMN haluaa olla näkyvästi yhteydessä kristittyjen ryhmiin,

jotka ovat herätyskristillisiä (evankelikaalisia) tai helluntailaisia tai tunnustuskuntiin sitoutumattomia. Edellyttääkö tämä erilaista kristittyjen keskinäistä sitoutumista? Entä millainen vaikutus tällaisella kehityksellä on KMN:n työlle muiden uskontojen kanssa, kun otetaan huomioon ne jännitteet, joita vallitsee muutamien uusien dialogikumppanien joukossa suhteessa uskontojen väliseen dialogiin?

- ”Uusien uskonnollisten liikkeiden” lisääntynyt kiinnostus kohdata kristillisiä kirkkoja ja osallistua ekumeeniseen liikkeeseen herättää kysymyksiä. Pitäisikö esimerkiksi Myöhempien aikojen pyhien Jeesuksen Kristuksen kirkon (mormonit) ja kristillisten kirkkojen edustajien välistä dialogia kuvata kristittyjen keskinäiseksi vai uskontojen väliseksi? Kristityt, jotka sitoutuvat ekumeeniseen liikkeeseen, pitäisivät tällaista dialogia varmaan uskontojen välisenä, kun taas Myöhempien aikojen pyhien Jeesuksen Kristuksen kirkon jäsenet pitäisivät sitä todennäköisesti kristittyjen keskinäisenä dialogina.
- Kristinuskon ja juutalaisuuden välinen suhde, jota monet kristityt pitävät ”erityisenä suhteena” verrattuna kristinuskon suhteeseen muiden uskontojen kanssa, herättää kysymyksiä kristittyjen keskinäisen dialogin suhteesta uskontojen väliseen dialogiin. Kristillisen kirkon rakenteissa näille suhteille on joskus annettu institutionaalinen asema. Esimerkiksi roomalais-katolisen kirkon rakenteissa suhteet juutalaisuuteen ovat erityisen ”Uskonnolliset suhteet juutalaisten kanssa” -komission vastuulla. Se on sijoitettu paavillisen kristittyjen ykseyden neuvostoon eikä paavillisen uskontojen välisen dialogin neuvostoon, jolla on vastuullaan roomalais-katoliset suhteet muihin ei-kristillisiin uskontoihin. Karl Barth totesi vuonna 1951: ”Viime kädessä on oikeastaan vain yksi tärkeä ekumeeninen asia: meidän suhteemme juutalaiseen kansaan”. Barthin kommentti antaa ajattelemisen aihetta. Missä mielessä Barth käyttää tässä sanaa ”ekumeeninen”? Vaikka tämä näkemys ”erityisestä suhteesta” on tervetullut monissa juutalaisissa piireissä, on myös juutalaisia, jotka haluavat kyseenalaistaa sen. Heidän mielestään on tärkeää,

että kristityt ottavat huomioon juutalaisuuden ja kristinuskon välisen eron samalla lailla kuin niiden yhteisen taustan.

Näiden ja muiden vastaavien kysymysten valossa voidaan kysyä: millaisia ohjeita voidaan antaa niille yksilöille ja ryhmille, jotka toimivat uskontojen välisten vuoropuhelujen hyväksi tai kirkkojen välisten suhteiden edistämiseksi tai molemmissa dialogeissa?

Tämä kirjanen pyrkii esittämään aluksi joitakin hyödyllisiä määritelmiä ja tarkastelee sen jälkeen dialogin raamatullisia ja teologisia perusteita. Sitten se tarjoaa joitakin periaatteita ja tavoitteita, ennen kuin siirtyy tarkastelemaan menetelmiä ja haasteita, ja päättyy lopuksi joihinkin käytännön esimerkkeihin. Kirjanen on tarkoitettu ensisijaisesti kristityille. Toiveena on, että se olisi informatiivinen myös muiden uskontojen jäsenille, jotka tekevät työtä uskontojen välisten suhteiden hyväksi. Sen valmistumisprosessia ja tekijäryhmää kuvataan lähemmin lopussa.

Määritelmiä

Dialogi tarkoittaa monipuolista kohtaamista ja vuoropuhelua toisen uskonnon seuraajien ja toisten kristittyjen kanssa. Dialogi on myönteistä viestintää. Se koskee jokaista ihmistä, ja sillä vahvistetaan keskinäistä ymmärrystä ja kunnioittamista. Ekumenia ja ekumeeninen liike kuvaavat toimintaa, jolla etsitään ja vahvistetaan ykseyttä Kristuksessa. Ekumenia tarkoittaa myös Jumalan lähetystä maailmassa. Ekumeniaa käsitteenä on joissain yhteyksissä käytetty kuvaamaan uskontojen välistä dialogia. Tällainen uusi ekumenia -tulkinta voi hämärtää kristittyjen ykseysliikkeen pyrkimyksiä. On nähtävä ero uskontojen välisen ja kristittyjen keskinäisen dialogin välillä.

Tällaisessa asiakirjassa on tarve selventää käytettyä kieltä. Kun ottaa huomioon merkitysten kirjon, jonka sanat *dialogi*, *ekumenia*, *uskontojen välinen* ja *uskojen välinen* synnyttävät, seuraavassa tarkastellaan näiden

sanojen merkitysten moninaisuutta. Samalla pyritään kuvaamaan sitä, missä merkityksessä näitä käsitteitä käytetään tässä asiakirjassa.

Dialogi

Dialogi on vaihtelevasti määritelty, ymmärretty ja eletty sekä kristittyjen keskinäisissä yhteyksissä että uskontojen välisissä kohtaamisissa.

Kristittyjen keskinäisissä yhteyksissä dialogi on usein ymmärretty kapeasti kahden- ja monenväliseksi keskusteluiksi kirkkojen virallisten edustajien välillä koskien erimielisyyksiä opista, moraalista, julkisesta rukouksesta ja sakramenttien toimittamisesta, Raamatun tulkinnasta, viran rakenteista ja hallinnosta. Tarkemmin ymmärrettynä dialogiin kuuluu kuitenkin kokonainen suhteiden kirjo toisiin kristittyihin, ei ainoastaan virallisella tasolla vaan sisältäen rukouksen, lähetysyhteistyön, solidaarisuuden ja yhteisen todistuksen maailmassa. Laajimmassa ja syvimässä merkityksessä kristittyjen keskinäinen dialogi tarkoittaa siirtymistä jakautuneisuudesta kohti täyttä ja näkyvää kommuuniota ja yhteistä todistusta sekä rakkaudessa ja nöyryydessä tapahtuvaa palvelemista.

Tätä voi verrata uskontojen väliseen kohtaamiseen, jossa dialogin on usein ymmärretty tarkoittavan enemmän kuin virallisia keskusteluja. Perinteinen uskontojen välisen neljän dialogin malli puhuu elämän dialogista, toiminnan dialogista, teologisesta dialogista ja uskonnollisen kokemuksen dialogista (*Dialogue and Proclamation*, 9).¹ Dialogi tarkoittaa myönteisiä ja rakentavia uskontojen välisiä suhteita toisin uskovien ihmisten ja heidän yhteisöjensä välillä. Dialogin tarkoituksena on keskinäinen ymmärrys ja rakentuminen. Lisäksi dialogissa kunnioitetaan vapautta ja ollaan kuuliaisia totuudelle. Dialogi ymmärretään keskinäiseksi viestinnäksi, jotta yhteinen ymmärrys lisääntyisi jakautuneisuuden tai konfliktien kohtaamiseksi tai solidaarisuuden lisäämiseksi rauhan ja

---

1 Paavillisen uskontojen välisen dialogin neuvoston julkaisu vuodelta 1991. Asiakirjan voi lukea esim. http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/interrelg/documents/rc_pc_interelg_doc_19051991_dialogue-and-proclamatio_en.html.

oikeudenmukaisuuden vuoksi tai keskinäiseksi voimaannuttamiseksi (ks. *Ecumenical Considerations for Dialogue* 18, 19).²

Käsitteen *dialogi* laajempi määritelmä uskontojen välisessä kontekstissa voi olla tärkeä väline niille, joiden pääasiallinen tehtävä on kristittyjen keskinäisessä dialogissa. Tämä kirjanen käyttää sanaa *dialogi* laajemmassa merkityksessä, vaikka jotkut jäljempänä esitetyt menetelmät ja esimerkit liittyvätkin nimenomaan viralliseen keskusteluun, sekä kristittyjen keskinäiseen että uskontojen väliseen.

Ekumenia/ekumeeninen

Vuonna 1951 Kirkkojen maailmanneuvoston keskuskomitea totesi kokouksessaan Rollessa, Sveitsissä, että sanaa *ekumeeninen*, joka ”tulee koko asuttua maailmaa koskevasta kreikan sanasta [*oikoumene*], käytetään oikein, kun sillä kuvataan kaikkea, joka koskee koko kirkon koko tehtävää viedä evankeliumi koko maailmaan. Se kattaa siten sekä lähetysliikkeen että yhteysliikkeen”.³ *Dictionary of the Ecumenical Movement* -hakuteoksen alussa oleva johdanto kuvaa termin erilaisia merkitysvaihteita. Se viittaa siihen, että termi tarkoittaa ykseyden etsintää totuudessa, joka löytyy Jeesuksessa. Se tarkoittaa Jumalan tahdon etsintää elämän ja työn jokaisella osa-alueella. Se kuvaa etsintää, jonka tarkoituksena on havaita, julistaa ja osallistua kolmiyhteisen Jumalan suunnitelmaan ihmiskuntaa varten. Se tarkoittaa Jumalan lähetystä maailmassa. Tämän päivän ajattelussa termit *ekumenia* ja *ekumeeninen liike* viittaavat moniulotteiseen liikkeeseen, johon kuuluvat lähetys, sosiaaliset ja eettiset kysymykset ja jonka keskus ja tavoite ovat silti edelleen ”kirkkojen näkyvä ykseys yhdessä uskossa ja yhdessä ehtoollisyhteydessä”.⁴ Kun otetaan huomioon termin etymologinen alkuperä, on oikeutettua ajatella, että ekumeeninen dialogi sisällyttää itseensä yhteisen vastuun elämän ylläpitämisestä.

---

2 KMN:n julkaisu vuodelta 2004. Asiakirjan voi lukea esim. <https://www.oikoumene.org/en/resources/documents/wcc-programmes/interreligious-dialogue-and-cooperation/interreligious-trust-and-respect/ecumenical-considerations-for-dialogue-and-relations-with-people-of-other-religions>.

3 Suomennos: Teinonen 1967, 104.

4 Kirkkojen maailmanneuvoston 10. yleiskokouksen ykseysjulkilausuma. Busan, Etelä-Korea, marraskuu 2013.

Uusi/laajempi/koko maailman ekumenia/makroekumenia

Normatiivisesti termi *ekumenia/ekumeeninen* viittaa kristittyjen keskinäiseen tai kirkkojen väliseen dialogiin ja kohtaamiseen. Arkikielessä käsitettä *ekumeeninen* käytetäänkin nykyään synonyyminä ilmauksille *kristittyjen keskinäinen* tai *kirkkojen välinen*. Esimerkiksi useimmissa kirkoissa ”ekumeenisia suhteita hoitava virkamies” tarkoittaa henkilöä, joka on vastuussa kirkkojen välisistä suhteista.

1990-luvulta alkaen on tähän käsitteeseen liitetty erilaisia lisämääritteitä kristittyjen keskinäisestä ja uskontojen välisestä dialogista. Näitä ovat ”uusi ekumenia”, ”laajempi ekumenia”, ”makroekumenia” ja ”koko maailman ekumenia”. KMN:n asiakirja ”KMN:n yhteinen ymmärrys ja näky” (*Common Understanding and Vision of the WCC*) vuodelta 1997 totesi: ”Viime aikoina yhä useampi kirkko, erityisesti Aasiassa mutta myös Latinalaisessa Amerikassa, on puhunut ‘laajemman ekumenian’ tai ‘makroekumenian’ tarpeesta. Kyseessä on ymmärrys, joka avaisi ekumeenisen liikkeen muille uskonnoille ja kulttuurisille perinteille, yli kristillisen yhteisön rajojen.”

Asiakirja toteaa: ”Sanaa ‘ekumeeninen’ koskevat epäselvyydet tuovat todellisen vaaran ekumeenisen liikkeen jakautuneisuudesta. Mikä on tämän liikkeen tarkoitus ja tavoite? Ketkä ovat sen toimijoita? Mitkä ovat sen tavoitteita ja metodeja tai toimintamuotoja? Mikä oikeuttaa puhumaan ‘ekumeenisesta liikkeestä’ yli sen institutionaalisen ilmenemisen KMN:ssa ja muualla?” (CUV 2.6 ja 2.7).⁵

Vaikuttaa siltä, että termiin *ekumeeninen* liittyy lähes sisäänrakennettu epäselvyys. Tämä on käynyt selvemmäksi juuri sen vuoksi, että sanaa on käytetty myös uskontojen välisistä suhteista. Asia voitaneen ilmaista myös seuraavasti. Jos termi *ekumeeninen* tarkoittaa todellakin jotakin laajempaa kuin kristittyjen keskinäisiin tai kirkkojen välisiin suhteisiin keskittynyt dialogi, nimittäin ”yhteisen vastuun elämän ylläpitämisestä”, niin adjektiivien *uusi* tai *laajempi* lisääminen on oikeastaan harhaanjohtavaa, kun

---

5 A Policy Statement adopted by the Central Committee of the World Council of Churches and commended to member churches and ecumenical partners for study and action in September 1997. Asiakirjan voi lukea esim.: <https://www.oikoumene.org/en/resources/documents/assembly/2006-porto-alegre/3-preparatory-and-background-documents/common-understanding-and-vision-of-the-wcc-cuv>.

halutaan viitata uskontojen väliseen vuoropuheluun. Silloin epäsuorasti kavennetaan itsenäisen käsitteen *ekumenia* merkityskenttää ja päädytään muun muassa kilpaileviin jakautuneisuuksiin, joihin CUV 2.7. viittaa. Meidän pitäisi ehkä nähdä käsitteeseen *ekumenia* sisältyvä tulkinnanvaraisuus ja tunnustaa, että sana kuvaa sekä näkyä että todellisuutta. Keith Clements on todennut osuvasti:

Oikoumene käsitteenä on laajempi ja sisältää muut uskonnot. Tässä suhteessa olisi ironista, jos meidän halumme uskontojen väliseen dialogiin itse asiassa johtaisi ymmärryksemme kapenemiseen oikoumenesta. Samoin voidaan todeta, että olkoonpa näkymme lunastetusta oikoumenesta kuinka ylevä tahansa, siitä puuttuu sisältöä, jos sitä ei valaise ja pidä yllä uskomme ja kokemuksemme Hengestä. Henki tekee sovinnon ja yhdistää ja sitoo meidät rauhan yhdyssiteillä Kristuksen omaan yhteisöön... Kristillinen ekumenia on omaleimainen, koska se pitää yksiselitteisesti yhdessä yhden kirkon ykseyden ja yhden maailman toivon, kunnes Jumalan valtakunta tulee kaikessa täyteydessään ja Jumala on kaikki kaikissa.⁶

Koska sanaan *ekumeeninen* liittyy tämä tulkinnanvaraisuus, tässä kirjassa käytetään mahdollisimman paljon käsitettä *kristittyjen keskinäinen* kuvaamaan dialogista toimintaa eri kristittyjen ja kirkkojen välillä. Sanaa *ekumeeninen* käytetään silloin, kun se esiintyy muista lähteistä peräisin olevissa lainauksissa.

Abrahamilainen ekumenia

Abrahamilainen ekumenia on käsite, jota on joskus käytetty kuvaamaan erityisesti kristittyjen, juutalaisten ja muslimien välistä dialogia ja suhteita. Perusteena on silloin heidän yhteinen pyhien kirjoitustensa perinne ja yhteinen kunnioitus Abrahamia kohtaan. Sitä pidetään erityisesti monoteismin kehityksen perustana. Ajatus kolmen uskonnon yhteen liittämistä Abrahamin kautta voidaan jäljittää Vatikaanin II kirkollis-

---

6 Clements 2014, 20.

kokouksen kautta ranskalaiseen roomalais-katoliseen oppineeseen Louis Massignoniin, kristittyjen ja muslimien välisten suhteiden asiantuntijaan. Käsitteen *abrahamilainen ekumenia* popularisoi 1990-luvulla saksalainen oppinut Karl-Josef Kuschel. Tämä tapahtui aikana, jolloin pitkään jatkuneet juutalaisten ja kristittyjen väliset dialogit laajentuivat usein sisällyttämään islamin kolmanneksi osapuoleksi. Sanapari ja käsite on kuitenkin kyseenalaistettu. Sanapari osittain siksi, että sanan *ekumenia* käyttö tuntuu harhaanjohtavalta tässä yhteydessä. Käsite monestakin syystä, eikä vähiten sen takia, että se keskittyy Abrahamin persoonaan läntisen maailman kristillisestä näkökulmasta.

Kristittyjen keskinäinen ja kirkkojen välinen

Tämä kirjanen käyttää termiä *kristittyjen keskinäinen* pikemmin kuin kirkkojen välinen, jotta ei rajoitettaisi kristittyjen keskinäistä yhteyttä ja dialogia kirkkojen välisiin virallisiin yhteyksiin. Tavallisesti *kristittyjen keskinäisen* määritelmä sisältää myös kirkkojen välisen toiminnan. Joissain tilanteissa ja ympäristöissä on havaittavissa, että ilmaisu *kirkkojen välinen* on erotettavissa ilmauksesta *kristittyjen keskinäinen*. Näin tapahtuu esimerkiksi silloin, kun käytetään ilmaisua *kirkkojen välinen* kuvaamaan suhteita ryhmiin, joiden väitetyn kristillisen identiteetin (esim. Myöhempien aikojen pyhien Jeesuksen Kristuksen kirkko, mormonit) niiden kristilliset dialogikumppanit kiistävät.

Uskontojen välinen ja uskojen välinen

Nopeasti kehittyvä uskonnollinen käsitteistö on seurannut nopeasti kehittyvää uskontojen välistä ja uskojen välistä globaalia tilannetta. Sekä ilmaus *uskontojen välinen* että *uskojen välinen* viittaa dialogiin eri uskontojen tai uskojen välillä, kristillisestä näkökulmasta tarkasteltuna dialogiin kristittyjen ja ei-kristillisten uskontojen jäsenten välillä. Mikä ero on käsitteiden *uskontojen välinen* [engl. *interreligious*] ja *uskojen välinen* [engl. *interfaith*] dialogi välillä? Vai onko niiden välillä eroa? Entä mihin eroon viitataan, jos sana *interfaith* kirjoitetaan *inter-faith* tai *inter faith*?

On tärkeää ensinnäkin huomata, että kysymys koskee lähinnä niitä, joiden äidinkielenä on englanti. Samanlaista erottelua ei tavallisesti tehdä

monessa muussa kielessä. Esimerkiksi saksan sanaa *interreligiös* käytetään säännöllisesti käännösvastineena englannin sanoille *interreligious* ja *interfaith*. Myös eri puolilla englantia puhuvaa maailmaa käytetään yleensä näistä toista termiä yleisemmin kuin toista.

Näistä reunahuomautuksista huolimatta seuraavat havainnot saattavat olla hyödyllisiä. Ilmaisua *uskojen välinen* vaikuttaa olevan laajempi ja enemmän sisäänsä sulkeva kuin ilmaisu *uskontojen välinen*. Sitä käytetään sisällyttämään ideologiat ja uskomusjärjestelmät, jotka ylittävät puhtaasti uskonnolliset tunnusmerkit, esimerkkinä humanismi ja sekularismi. *Uskojen välinen* on termi, jota käytetään säännöllisesti poliittisissa ja sosiaalisissa yhteyksissä, kun puhutaan vaikeasti saavutettavissa olevan rauhan etsinnästä uskontojen välillä. Sitä käytetään myös puhuttaessa sosiaalisesta koheesiosta, eri uskojen ja uskontojen kannattajien merkityksestä työskennellessä yhteisen hyvän puolesta. Joillekin ihmisille sana *interfaith* (erityisesti näin kirjoitettuna) näyttää korostavan eri uskojen samanlaisia piirteitä. Tätä voitaisiin kielteisesti nimittää synkretistiseksi lähestymistavaksi.

Vatikaanin II kirkolliskokouksen *Nostra Aetate* -julistuksen hyväksymisen jälkeen (1965) roomalais-katolinen kirkko on tavallisesti käyttänyt ilmaisua *uskontojen välinen* viittaamaan sen kohtaamiseen muiden uskojen ja uskontojen edustajien kanssa. Ilmaisua on käytetty osaltaan tekemään ero kirkkojen pastoraalisen ja teologisen työn ja julkisen tilan koheesion ja turvallisuuden välillä. Muut kristilliset kirkot ja järjestöt seuraten roomalais-katolisen kirkon esimerkkiä ovat lisääntyvässä määrin ottaneet käyttöön pikemminkin sanan *uskontojen välinen* kuin *uskojen välinen* kuvaamaan omaa kahdenkeskeistä ja monenvälistä dialogia ja muiden uskontojen kohtaamista.

Tässä asiakirjassa käytetään ilmaisua *uskontojen välinen*, koska me viitamme tarkoituksellisesti dialogiin niiden uskontojen välillä, jotka yksitulkintaisesti kuvaavat itsensä uskonnollisiksi perinteiksi. Niiden työllä on nimenomaan uskonnollinen kosketuspinta, ja perustana on uskonnollinen lähtökohta.

Raamatullisia ja teologisia perusteita

Jeesuksen ja samarialaisen naisen kohtaaminen Sykarin kaivolla on vahva kuvaus todellisesta kohtaamisesta ja dialogista. Dialogi voi vahvistaa ihmissuhteita. Silloin saa myös olla heikko. Jeesuksen ja naisen kohtaamisessa kuvataan syvenevää ymmärrystä, mutta on samalla myös vahvaa julistusta opetuslapsille annetusta lähetystehtävästä. Puhe kolmiyhteisestä Jumalasta on aina läsnä uskontojen välisessä ja kristittyjen keskinäisessä dialogissa.

Monet Raamatun kohdat puhuvat Jumalan kansan ykseydestä ja eri uskonnollisiin perinteisiin kuuluvien ihmisten välisistä kohtaamisista. Tarkoituksena ei ole läpikäydä tässä kaikkea raamatullista aineistoa vaan tarkastella yhtä keskeistä evankeliumitekstiä, joka puhuu voimallisesti dialogin dynamiikasta. Toivon mukaan tämä voi auttaa lukijoita miettimään sekä kristittyjen keskinäisen että uskontojen välisen dialogin luonnetta. Uusi testamentti tarjoaa esimerkkitaipauksen kristittyjen keskinäisistä ja uskontojen välisistä suhteista. Me tunnistamme omat teologiset lähtökohtamme näiden tekstien valossa.

Raamatullinen perusta

Joh. 4:4–42

Jeesuksen kohtaaminen samarialaisen naisen kanssa Sykarin kaivolla muodostuu keskusteluksi, johon tulevat mukaan myöhemmin myös opetuslapset ja naisen kotikaupungin asukkaat. Tämä kohtaaminen on suuntaa-antava perusta dialogin teologiseksi lähtökohdaksi. Raamatun kohta ilmaisee trinitaarista uskoa: Jeesus puhuu Messiaana (jake 26), ja häntä kutsutaan Pelastajaksi (jake 42). Hän kehottaa rukoilemaan ja palvomaan Isää (jakeet 21, 23) ja lupaa Hengen lahjan (jakeet 23–24), jota myös elämän veden lahja havainnollistaa (jake 14).

Erityisesti seuraaviin kohtiin on hyvä kiinnittää huomiota:

- Tämä kohtaaminen voidaan nähdä mallina joko kristittyjen keskinäiselle tai uskontojen väliselle dialogille. Samarialaisten asema oli kiistanalainen. Samarialaiset voitiin nähdä Jumalan kanssa liiton tehneen Israelin kansan yhtenä erossa olevana osana tai lukea kokonaan Israelista erossa olevaksi kansaksi tai sijoittaa näiden väliseen kategoriaan. Sama dialogin dynamiikka toimii jokaisessa tapauksessa.
- Teksti kuvaa tyypillisen esimerkin elämän dialogista. Keskustelu liikkuu vapaasti käytännöllisistä tarpeista ihmissuhteiden rakentamiseen ja totuutta koskevien syvien kysymysten käsitteelyyn. Niin tälle kuin muillekin dialogeille on luonteenomaista vieraanvaraisuuden tarjoaminen ja vastaanottaminen. Niihin sisältyy riskinottamista, halukkuutta ylittää perinteisinä pidetyt rajat ja luottamuksen rakentamista.
- Johanneksen evankeliumi antaa äänen ihmiselle, joka olisi muutoin syrjäytetty ja vaiennettu. Evankelista kertoo sellaisen henkilön sanat, joka on sekä nainen että valtaapitävien torjuma yhteisön jäsen. Naiset ja syrjäytetyt ihmiset tarvitsevat heille annetun paikan kaikissa dialogeissa, olivatpa ne kristittyjen keskinäisiä tai uskontojen välisiä.
- Jeesus ja hänen kohtaamansa nainen tuovat esiin omat heikot kohtansa. Jeesus on janoinen ja väsynyt, eikä hänellä ole astiaa veden ammentamista varten. Naisella on ollut monta intiimiä ihmissuhdetta, jotka tulevat esille. Näitä seikkoja ei kuitenkaan pidetä taka-alalla, vaan ne tarjoavat voimavaroja ihmissuhteiden rakentamiselle. Heikkous mahdollistaa dialogin paremmin kuin vahvuus.
- Dialogin läpileikkaavana teemana on keskinäinen tunnustaminen, kasvava tietoisuus ja syvenevä ymmärtäminen. Näin tapahtuu naisen, Jeesuksen, opetuslasten ja Sykarin asukkaiden kohdalla. Monta kertaa tähän päädytään vain väärinymmärtä-

misen kautta. Dialogin ei pidä odottaa etenevän aina sujuvasti eikä nolostumista ole syytä pelätä.

- Tekstissä on vahva julistamisen elementti, ensin Jeesuksella, sitten myös naisella. Se johtaa Jeesuksen opetuslapsilleen antamaan tehtävään ja valtuutukseen lähteä korjaamaan hänen lähetystehtävänsä satoa (jae 38). Kristittyjen keskinäistä tai uskontojen välistä dialogia ei voi erottaa evankeliumin julistustehtävästä, johon Jeesus kutsuu seuraajiaan.
- Jeesuksen sanat naiselle sisältävät vahvan sanoman Jumalan erityisestä toiminnasta valitun kansansa parissa: ”Pelastus on juutalaisista.” (jae 22, vuoden 1938 suomennos). Samanaikaisesti Jeesus tunnustaa, että samaa Jumalaa kumartavat myös muut: ”Te kumarratte sellaista, mitä ette tunne” (jae 22; Luukkaan mukaan Paavalilla on hyvin samanlainen lähestymistapa Ateenassa, Apostolien teot 17). Dialogissa meitä kutsutaan luottamaan totuuteen sellaisena kuin me olemme ottaneet sen vastaan ja samalla suhtautumaan kunnioittavasti toisten kokemukseen.
- Seuraavassa jakeessa (23) Jeesus viittaa eteenpäin uuteen ilmoitusjärjestykseen, Hengen aikakauteen. Edellisessä luvussa Jeesus on puhunut Hengen suvereenin toiminnan rajoittamattomuudesta, ennakoimattomuudesta ja saavuttamattomuudesta (Joh. 3:5–8). Sellainen on todella dialogiin osallistuvien toistuva ja mieltä lämmittävä kokemus.
- Tämän luvun ydin on Jeesuksen ja samarialaisen naisen välinen kohtaaminen. Opetuslapset, joita voitaisiin pitää kirkkoinstituution edustajina, ovat poissa dialogin tärkeimmässä vaiheessa. Kun he ilmestyvät paikalle, he tarvitsevat lisäopetusta ymmärtääkseen kohtaamisen merkityksen. Elämää synnyttävät kohtaamiset tapahtuvat usein syrjässä reuna-alueella, jonne kirkon instituutiona täytyy myöhemmin mennä.
- Kun nainen oli henkilökohtaisesti kohdannut Kristuksen, hän alkaa uskoa Jeesukseen (jae 29) ja ymmärtää syvemmin oman elämänsä merkityksen. Myöhemmin myös naisen kotikaupungin asukkaat uskoivat Jeesukseen naisen todistuksen (jae 39)

ja Jeesuksen puheen (jae 42) perusteella. Dialogi tarjoaa mahdollisuuden muutokseen ja kääntymiseen.

- Dialogi Jeesuksen ja naisen välillä saa aikaan dialogin opetuslasten ja myös samarialaisten itsensä keskuudessa. Uskontojen välinen dialogi voi tasoittaa tietä uskonnon sisäiseen ja kristittyjen keskinäiseen dialogiin.
- Ensimmäistä kertaa Johanneksen evankeliumissa Jeesus käyttää itsestään jakeessa 26 Jumalasta käytettävää ilmausta *ego eimi*, ”minä olen”, selittäen ilmausta ”minä, joka tässä puhun kansasi”. Viittaako tämä siihen, että Jumalan perimmäinen luonto, siten kuin se ilmoitetaan Jeesuksessa ja Jeesuksen kautta, on dialoginen ja yhteydessä ihmisiin?

Ensimmäinen kirje korinttilaisille⁷

Paavalin kirjeenvaihdossa Korintin seurakunnan kanssa, ja erityisesti ensimmäisessä kirjeessä, voidaan nähdä yllä esitettyjä periaatteita käytäntöön sovellettuina nuoren kristillisen yhteisön elämässä. Tämä on erityisen tärkeää kahdesta syystä. Ensinnäkin, korinttilaiset kristityt olivat alttiita erimielisyyksille ja jakautuneisuudelle. Dialogille oli suuri tarve seurakunnan sisällä. Toiseksi, Korintin satamakaupungissa kristillinen seurakunta oli keskellä yhteiskuntaa, jossa vallitsi suuri uskonnollinen ja kulttimenojen erilaisuus. Tällaisesta yhteiskunnasta seurakunnan jäsenet olivat lähtöisin.

Erityisesti seuraavat kohdat ovat kiinnostavia, mutta vastaavia on monia sekä tässä että toisessa kirjeessä korinttilaisille:

- 1:10–25 – Paavali muistuttaa seurakuntaa, joka on jakautunut eri johtajien kannattajiin, että vain ristiinnaulittua Kristusta saarnaava julistus on merkityksellinen. Juutalaisille se on kom-

---

⁷ Muita tekstejä, jotka puhuvat väkevästi dialogista sekä Jumalan kansan keskuudessa että suhteessa muihin, ovat 1. Moos. 18, Joh. 1:1–14, Ap.t. 10, 2. Kor. 5:16–21, Gal. 5:22–26, Ef. 2:11–22. Nämä kohdat tarvitsevat tarkemman käsittelyn kuin tässä lyhyessä kirjasessa voidaan esittää.

pastuskivi ja kreikkalaisille se on hulluus. Kirkon ykseys on perusta uskontojen väliselle todistukselle.

- 8:1–13 – Mahdollinen osallistuminen muiden uskontojen menoihin aiheuttaa erimielisyyttä korinttilaisten kristittyjen parissa, ”epäjumalille uhratun lihan” muodossa (jakeet 1, 4). Paavali ei ota kantaa uskontoteologiseen kysymykseen vaan korostaa ykseyttä uskovien yhteisössä. Uskontojen väliset väitteletyt suunnataan kristittyjen keskinäiseen rakkauden dialogiin.
- 12:14–26 – Paavali kehittelee ajatusta seurakunnasta ruumiina, jota yhdistää sen erilaisuus, kun jokainen ruumiin jäsen tunnistaa ja kunnioittaa kullekin ominaista tapaa olla keskinäisessä dialogissa.

Trinitaarisen teologian merkitys dialogille

Kun tarkastelemme Johanneksen evankeliumissa (4:4–42) kuvattua kohtaamista, huomaamme siinä sekä kristittyjen keskinäisen että uskontojen välisen dialogin, joka perustuu kolmiyhteisen Jumalan elämään ja läheyyteen.

- Jeesus Jumalan Poikana ottaa kantaakseen meidän haavamme, ja kohtaamme hänet rajoittuneina ihmisinä. Hän ylittää kaikki raja-aidat, rohkaisee ja mahdollistaa muurien murtamisen, mitä ilman dialogi ei ole mahdollista.
- Pyhä Henki toimii vapaasti ja rajoittamattomana voimana maailmassa ja kirkossa. Hän tekee meidät avoimiksi luovalle dialogille ja synnyttää rakkauden, ilon ja rauhan hedelmät. Sama Henki tuo lohdutuksen ja tyyneyden niille, jotka kärsivät jakaantumisista, vihasta ja vainoista.
- Kaikki voivat kääntyä Isän Jumalan puoleen joka paikassa ylistämään Häntä Hengessä ja totuudessa. Hän on pelastuksen vuoropuhelussa mukana ihmisyyden kautta etsien Jumalan palvelijoita, kuten kertomuksen nainen teki.

- Pyhä Kolminaisuus, Isä ja Poika ja Pyhä Henki, elää keskinäisessä riippuvuudessa ja ykseydessä. Se on keskinäistä jakamista ja loppumatonta dialogia, johon meitä on kutsuttu mukaan ja johon meille on tarjottu mahdollisuus. Dialogeihin, joita käydään kristittyjen kesken ja uskontojen välillä, sisältyy trinitaarisen vuoropuhelun ulottuvuus.
- Kristittyjen keskinäisessä dialogissa perimmäinen tavoitteemme on palauttaa sellainen rakkauden yhteisö, jonka puolesta Poika rukoili ennen kuolemaansa. Hän antoi meille siihen valtuutuksen, että eläisimme sen todeksi maailmassa hänen todistajinaan.
- Uskontojen välisessä dialogissa tarkoituksemme on edetä pidemmälle siinä mysteerissä, mitä Jumala tekee toisissa uskonnoissa. Se on osa pelastuksen vuoropuhelua. Silloin saamme entistä paremman ymmärryksen toisistamme ja kunnioitamme toisiamme, mikä rakentaa rauhaa ja luo yhteyttä. Me työskentelemme ihmiskunnan ja koko luomakunnan uudistamiseksi Jumalan tahdon mukaiseksi.
- Elämämme uudistuu vähitellen, kun osallistumme rajoittamattomaan dialogiin, joka on Pyhän Kolminaisuuden elämää. Omissa rajoittuneissa dialogeissamme toisten kristittyjen ja toisten uskontojen seuraajien kanssa me löydämme toinen toisemme kulkemassa Jumalan suuressa pyhiinvaelluksessa kohti oikeudenmukaisuutta ja rauhaa.

Periaatteita ja tavoitteita

Dialogiin kuuluvat toinen toisensa kunnioittava kohtaaminen ja toinen toisensa haastaminen. Uskonnonvapauden periaatteesta on pidettävä kiinni. Kuuntelemme toisiamme ja kunnioitamme erilaisuutta. Dialogiin kuuluu aina lähetyksellisyys, todistus Kristuksesta.

Kristittyjen keskinäinen dialogi tähtää ehtoollisyhteyteen Kristuksessa. Dialogissa etsitään yksimielisyyttä kirkon opissa ja hengellistä yhteyttä. Se todistaa kirkon missionaarisesta ja profeettallisesta luonteesta.

Uskontojen välinen dialogi vahvistaa keskinäistä ymmärrystä ja poistaa ennakkoluuloja. Yhteinen työskentely on toivottavaa oikeudenmukaisuuden, rauhan ja luomakunnan eheyden puolesta.

Dialogin periaatteet

Edellä esitettyihin teologisiin puitteisiin perustuen uskomme, että näissä dialogeissa kristittyjen tulee muistaa seuraavat periaatteet:

- Kristillinen opetuslapseutemme vaatii meitä olemaan rehellisiä ja avoimia suhteessa toisiin kristittyihin ja toisten uskontojen seuraajiin. Niin me toteutamme Jeesuksen Kristuksen tahtoa. Keskinäinen vastuu on dialogin tärkeä näkökohta.
- Uskomme Jumalan ilmestymiseen Kristuksen lihaksitulemisen kautta. Niin on Jumala itsensä ilmoittanut. Jumala haluaa olla yhteydessä ihmiskuntaan logoksena (Joh. 1) ja Jeesuksen omastaan luopumisena (Fil. 2). Hänessä on haavoittuvuus, mikä voi olla hedelmällistä ja toimia mallina sekä kristittyjen keskinäisessä että uskontojen välisessä dialogissa.
- Kommunikaation edistäminen kristittyjen keskinäisessä ja uskontojen välisessä dialogissa on vuoropuhelun tärkeä periaate. Uskonnollisten rajojen sisä- ja ulkopuolella tapahtuva kommu-

nikointi estää väkivaltaa ja vahvistaa toivoa siitä, että ristiriidat ja väkivalta voidaan voittaa vuoropuhelun ja keskustelun avulla.

- Siellä missä uskonnonvapaus ja ihmisoikeudet ovat uhattuina, kristittyjen keskinäinen ja uskontojen välinen dialogi ei voi olla pelkästään keskustelua ja yhteistä toimintaa. Siihen pitää liittyä kunnioittavaa kohtaamista ja toinen toisensa haastamista, missä toinen osapuoli ei hyväksy toisen osapuolen loukkaavia tekoja. Toimiva dialogi edellyttää vuoropuhelun osapuolilta sitoutumista uskonnonvapauden ja uskon ilmaisemisen vahvistamiseen.
- Dialogi vaatii sitä, että etsimme aktiivisesti tapoja rakentaa ymmärtämisen siltoja ja murramme epäoikeudenmukaisuuden ja vihamielisyyden muureja.
- Dialogi edellyttää vastaanottamista ja aktiivista kommunikointia. Vuoropuhelun ensimmäinen piirre on toinen toisensa kuunteleminen. On myös oikein esittää selventäviä kysymyksiä, että syntyisi parempi ymmärrys dialogin osapuolten kesken.
- Dialogi vahvistaa, hyväksyy ja kunnioittaa erilaisuutta.
- Dialogiin kuuluu missionaalinen ulottuvuus, oli kyse kristittyjen keskinäisestä tai uskontojen välisestä vuoropuhelusta. Dialogi perustuu Kolminaisuuteen. Pyhä Henki toimii siinä, ja silloin vastataan Kristuksen kutsuun ykseyteen ja käskyyn olla yhteydessä toinen toistemme kanssa.
- Sekä kristittyjen keskinäinen että uskontojen välinen dialogi on tapa todistaa Kristuksesta. Siinä evankeliumin iloisella julistamisella ja omien uskonkokemusten jakamisella voi olla paikkansa. Proselytismi, jolla me ymmärrämme dialogin tarkoituksellista käyttämistä keinona toisen käännyttämiseen, ei kuitenkaan kuulu dialogiin.

Dialogin päämäärät

Kristittyjen keskinäisen ja uskontojen välisen dialogin päämäärät eivät ole samoja, vaikka joissain kohdissa on päällekkäisyyksiä.

Kristittyjen keskinäisen dialogin päämäärät

Perustava päämäärä kristittyjen keskinäiselle dialogille on kommuunio (*koinonia*). Se on Kristuksen ykseyden lahja, joka tulee näkyväksi yhdessä kirkossa. Tämän koinonian keskeinen näkökulma on näky eukaristisesta yhteydestä Kristuksen mystisessä ruumiissa. Voimme kuitenkin jo elää todeksi tätä näkyä rukoilemalla yhdessä, lukemalla ja tutkimalla Raamattua yhdessä ja antamalla yhteisen todistuksen uskostamme *diakonian* alalla.

Vastuullinen virallinen dialogi eri kirkkoihin kuuluvien kristittyjen kesken pyrkii voittamaan aikaisemmat ja nykyiset kristittyjen keskinäiset jakaantumiset. Siinä työskennellään yhdessä kohti yksimielisyyttä kirkon opissa ja käytänteissä. Dialogi edellyttää osanottajilta hengellistä sydämelisyyttä ja teologista viisautta.

Kristittyjen keskinäinen dialogi edellyttää samalla eri traditioiden eri lahjojen tunnistamista. On huomattava, että dialogissa niiden kristittyjen kanssa, jotka edustavat perinteisesti ekumeenisen liikkeen ulkopuolella olevia kirkkoja, oikeutetun erilaisuuden tiedostaminen on erityisen tärkeää.

Dialogi kristittyjen ja kirkkojen kesken todistaa myös kirkon missio-naarisesta luonteesta. Me toivomme, että ”maailma uskoisi” (Joh. 17) kristittyjen ykseyden todistuksen kautta, jonka puolesta Kristus rukoili.

Pyrimme varmistamaan kristittyjen keskinäisessä dialogissa sen, että kirkko täyttää roolinsa myös profeetallisena merkinä. Kirkko on Jumalan oikeudenmukaisuuden ja rauhan valtakunnan eskatologisen lupauksen ensimmäisiä hedelmiä koko luomakunnalle.

Uskontojen välisen dialogin päämäärät

Toimiva päämäärä uskontojen väliselle vuoropuhelulle voidaan kuvata dialogina itse dialogin vuoksi. Se tarkoittaa keskusteluja lähimmäistemme kanssa eroavaisuuksien havainnoimiseksi ja myös hänen uskonsa syvemmäksi ymmärtämiseksi hänen omilla ehdoillaan.

Käydessämme vakavasti keskustelua ”toisen” kanssa opimme havaitsemaan omia ennakkoluulojamme ja sokeita pisteitämme ja löydämme uusia näkemyksiä omasta uskostamme ja uskonnollisesta perinteestämme.

Uskontojen välinen dialogi on yhteydessä sitoutumiseemme työskentelyyn oikeudenmukaisuuden ja rauhan puolesta. Pyrimme rakentamaan siltoja raja-aitojen yli ja poistamaan ennakkoluuloja ja vihaa. Kohtaamme avoimesti jännitteitä ja ristiriitoja ja hälvennämme niitä käsittelemällä vaikeita asioita herkkyydellä ja nöyryydellä. Pyrimme tulemaan entistä humanimmiksi ja tekemään maailman paremmaksi paikaksi elää yhdessä.

Koko luomakunnan ja ihmiskunnan väistämättömän yhteenkuuluvuuden vahvistaminen on keskeistä uskontojen välisessä dialogissa silloin, kun työskentelemme toisten uskontojen seuraajien kanssa oikeudenmukaisuuden, rauhan ja koko luomakunnan hyväksi. On kuitenkin tärkeää olla selvillä siitä, että yhden maailmanlaajan uskonnon luominen *ei* ole tavoitteena eikä päämääränä.

Yksi dialogin merkittävä päämäärä on uskonnollisen ”toisen” tai ”toisten” teologisen merkityksen kohtaaminen ja sen arvioiminen. Dialogi mahdollistaa realistisen kristillisen uskontoteologian ja uskonnollisen eroavuuden tarkastelun. Dialogi ei vahvista erillisyyttä eikä sitä, että toinen ”pysyy toisena”. Meidät on kutsuttu tutkimaan teologisesti tätä toiseutta ja suhdettamme siihen. Myös nämä toiset ovat osa Jumalan luomakuntaa.

Sekä kristittyjen keskinäisessä että uskontojen välisessä dialogissa suhteiden luominen voi johtaa keskinäiseen tai yhteiseen diakoniseen toimintaan. Jos jokin kirkko kieltäytyy dialogista, sen tulee perustella teologisesti syyt kieltäytymiselleen dialogista toisen kanssa.

Menetelmiä ja käytännön kysymyksiä

Seuraavassa on joukko keskeisiä kysymyksiä ja näkökohtia, joihin tulee kiinnittää huomiota vastuullisissa ja erityisesti virallisissa uskontojen välisissä ja/tai kristittyjen keskinäisissä dialogeissa. Vastaukset seuraavassa esitettyihin kysymyksiin voivat vaihdella riippuen dialogin luonteesta. Ehdotukset on suunnattu erityisesti niille kristityille, joilla saattaa olla aikaisempaa kokemusta kristittyjen keskinäisestä dialogista, mutta jotka ovat nyt joko vastuussa tai mukana uskontojen välisissä kohtaamisissa.

Ketkä osallistuvat dialogiin?

Uskontojen välisessä dialogissa mukana olevien on syytä olla herkkiä sen suhteen, keitä voidaan pitää jonkin uskonnon aitoina edustajina. Esimerkiksi enemmistö muslimiyhteisöstä ei ole valmis hyväksymään Ahmadiyya-yhteisön jäseniä aidoiksi islamin edustajiksi. Samoin monet kristityt eivät pitäisi siitä, jos Myöhempien aikojen pyhien Jeesuksen Kristuksen kirkon (mormonit) jäseniä kutsuttaisiin dialogiin täysivaltaisina kristinuskon edustajina.

Miten kutsuttavien lista on kehittynyt? Jos kristityt toimivat aloitteentekijöinä dialogissa muiden uskontojen edustajien kanssa, kutsuvatko he ”toisen uskonnon” edustajia vai pyrkivätkö he löytämään keinon, jolla varmistetaan, että ”toinen uskonto” valitsee omat edustajansa? Jälkimmäinen vaihtoehto on ehkä ihanteellinen, mutta se voi olla vaikeaa, koska kaikilla uskonnoilla ei ole samanlaisia virallisia rakenteita kuin kristinuskolla. Miten tämä eroaa kristittyjen keskinäisen dialogin kokemuksista?

Kuinka paljon on otettava huomioon paikallisen kristillisen yhteisön huolet ja herkkyydet, kun kutsutaan toisen uskonnon edustajia kansainväliseen tai alueelliseen uskontojen väliseen dialogiin?

Tulisiko tiettyyn uskontoon kääntyneitä ja/tai uskonnosta pois kääntyneitä kutsua neuvottelupöytään? Tämä on erityinen kysymys uskontojen välisessä dialogissa, mutta voi myös vaikuttaa kristittyjen keskinäisessä dialogissa.

Miten voimme varmistaa maallikoiden, naisten ja nuorten riittävän edustuksen uskontojen välisessä dialogissa? Kuinka paljon kristittyjen tulisi korostaa näiden ryhmien oikeutta olla täysivaltaisesti mukana dialogissa ja vaatia sitä mahdollisilta toisen uskonnon edustajilta?

Miten voimme taata sen, että dialogiin kutsutut tuovat mukanaan uskonnollisen yhteisönsä kokonaisuuden eivätkä käytä dialogia yksinkertaisesti hyväkseen tavoittelemalla näkyvyyttä ja itsensä tuomista esille?

Odotuksemme dialogiprosessista

Miten voimme taata sen, että dialogin ylläpitäminen ja kehittyminen eivät jää vain kristittyjen vastuulle?

Miten voimme taata sen, että erityisesti uskontojen välinen dialogi ei jää vain sarjaksi irrallisia tapahtumia, joista otetaan valokuvia?

Uskontojen välisessä dialogissa joidenkin maiden hallitukset voivat esittää halunsa olla mukana tavalla tai toisella ja eri syistä johtuen. Tämä voi olla hyödyllistä, mutta se voi olla myös dialogia kuristava ja jopa vaarallinen yhteys. Miten otamme huomioon uskontojen välisen dialogin poliittisen ulottuvuuden?

Erytyisesti uskontojen välinen dialogi voi asettaa siihen osallistuvat uhanalaisiin tilanteisiin. Voi olla vaarallista, jos tulee tietoon, että yksittäiset henkilöt ovat tavanneet ”vihamiehiksi” koettuja henkilöitä. Heti prosessin alkuvaiheessa on tarpeen sopia luottamuksellisuuteen liittyvistä pelisäännöistä.

Epätasa-arvoiset valtasuhteet voivat hankaloittaa uskontojen välistä ja kristittyjen keskinäistä dialogia.

Kristittyjen keskinäisen dialogin joissakin muodoissa on kysyttävä, vaikuttaako prosessiin haitallisesti ekumeenisen liikkeen perinteisten dialogien kokemus, kun kohdataan ”uusia” kristillisiä ryhmiä.

Kysymys kristinuskon ja juutalaisuuden välisestä suhteesta voi vaikuttaa dialogiprosessiin. Se on herkkä kysymys sekä kristillisestä että juutalaisesta näkökulmasta. Onko kristinuskolla ja juutalaisuudella erityinen suhde maailmanuskontojen laajemmassa kentässä, koska niillä on pyhiin kirjoituksiin perustuva yhteys? Tämä ei ole luonnollisesti vain kristittyjen huolenaihe. Kyse on siitä, että juutalaisuuden edustajat voivat kokea tämän yhteyden ongelmalliseksi ja voivat olla siitä keskuudessaan erimielisiä. Dabur Emet (vaikutusvaltainen monipuolinen juutalainen dokumentti vuodelta 2001) toteaa: ”Arvostamme kristinuskoa uskontona, joka on syntynyt juutalaisuudesta ja jolla on edelleen merkittäviä yhteyksiä juutalaisuuteen. Emme näe sitä juutalaisuuden jatkeena. Ainoastaan siten, että arvostamme omia traditioitamme, me voimme jatkaa johdonmukaisesti tätä suhdetta.”

Käytännön näkökohtia

On erittäin tärkeää, että dialogista vastuussa olevilla henkilöillä on tieto dialogikumppaninsa uskon perusteista ja että käytännölliset ja teologiset valmistelut tehdään huolella.

Media saattaa olla ”innostunut” uskontojen välisestä dialogista. On tärkeää kyetä hallitsemaan prosessia niin, ettei päästetä median edustajia sanelemaan tilannetta.

Kristittyjen keskinäisessä ja uskontojen välisessä dialogissa vastuullisilla on oltava hyvä käsitys kristillisten näkemysten moninaisuudesta ja laajuudesta. Samaan aikaan erityisesti uskontojen välisessä dialogissa heidän tulee kyetä ilmaisemaan jäsentynyt näkemys koskien erityisesti kristinuskon opinkohtia ja käytänteitä (esimerkiksi kastetta), joista on olemassa suuri joukko erilaisia näkemyksiä.

Rukoukseen liittyvät kysymykset ovat erityisen merkittäviä uskontojen välisessä dialogissa. On tärkeää luoda rukoukseen liittyvät perussäännöt ja varmistettava, että dialogiin osallistuvia, niin kristittyjä kuin toisen uskonnon edustajia, ei saateta yllättäen hankaluuksiin tai tuoteta heille ongelmia heidän omassa uskonyhteisössään. Yksi laajasti esitetty käsitys erityisesti roomalais-katolisissa piireissä on, että kristityt ja toisen uskonyhteisön jäsenet ”eivät voi rukoilla yhdessä”; se tarkoittaa yhteistä rukousta mutta voimme olla läsnä toisten rukoillessa; ilmaisemme siten kunnioituksemme toisten rukousta kohtaan, heidän asennettaan ja heidän asennettaan jumaluutta kohtaan; samalla me annamme heille nöyrän ja aidon todistuksen uskostamme Kristukseen, maailmankaikkeuden Herraan” (paavi Johannes Paavali II 1986). On myös harkittava yhdessä koetun hiljaisuuden arvoa uskontojen välisissä kohtaamisissa. On tärkeää muistaa, että se, mikä voi olla soveliaista tai hyväksyttävää yhdessä uskonnollisessa kontekstissa, ei ehkä ole sopivaa toisessa.

On tarpeen pitää mielessä uskonnollinen kalenteri ja ottaa huomioon uskontojen erityiset pyhäpäivät, kun järjestetään kokouksia ja tapahtumia. Voidaan aiheuttaa paljon pahennusta valitsemalla vahingossa jokin tietty päivä tai ajankohta, mikä tarkoittaisi yhden tai useamman uskonnon jäsenille vaikeuksia osallistua tai heidän osallistumisensa olisi mahdotonta. On tärkeä muistaa, että joissakin uskonnoissa ”päivä” alkaa auringon laskiessa edeltävänä iltana, siis joskus ajankohta alkaa jo ennen sovittua päivää ja siihen valmistautumista.⁸ Ei myöskään ole tavallista järjestää merkittäviä tai laajoja konferensseja ja kokouksia, jotka edellyttäisivät

---

8 Myös kristinuskossa liturginen vuorokausi alkaa edellisenä päivänä klo 18. (Suom. huom.)

muslimien aktiivista osallistumista koko Ramadan-kuukauden aikana. Juutalaisten sapatin vietto on myös otettava huomioon.

Voi olla aikoja, jolloin joidenkin kristittyjen into toisten uskontojen uskonnollisiin traditioihin voi tuntua hankalalta niiden edustajista. Esimerkiksi kristittyjen lisääntynyt juutalaisen *seder*-rituaalin käyttö hiljaisella viikolla voi juutalaisista tuntua kristilliseltä hegemonialta. Monille juutalaisille on tuskallista se, jos kristityt näkevät tämän dialogisen kohtaamisen myönteisenä muotona juutalaisuuden kanssa.

Vieraanvaraisuuden käytännölliset toimet, jotka dialogikumppani kokee miellyttävinä, ovat tärkeitä. Niihin kuuluvat esimerkiksi sopiva ruoka, perinteisten rukousaikojen huomioiminen, ennen ateriaa ja rukousta tapahtuvat peseytymiset sekä halukkuus olla pidättyväinen alkoholin esillä pitämisessä ja nauttimisessa. Vaikka monet kristityt olettavat, että muslimien säännöt *halal*-ruuasta ja juutalaisten *kosher*-ruuasta ovat samat, niin ei ole asian laita. Uskontojen välisissä kohtaamisissa on joskus hyödyllistä tarjota kasvisruokaa, koska useimpien uskonnollisten traditioiden piirissä elävät voivat nauttia sitä.

Kysymys uskontojen välisten kokousten paikasta on tärkeä. Jos dialogi pidetään kristittyjen rakennuksissa, on tarpeen löytää tapoja, joissa toisen uskonnon edustajat voivat kokea olonsa mahdollisimman mukavaksi. Lisäksi sukupuolten välinen ero, jota korostetaan tiettyjen uskontojen uskonnollisissa rakennuksissa, voi aiheuttaa hankaluuksia joillekin kristityille. Uskontojen välisessä tapahtumassa voi olla sopivaa selvittää avoimesti etukäteen, ovatko keskustelukumppanit halukkaita istumaan vapaammin kuin tavallisen käytäntönsä mukaisesti, jossa sukupuolten istumapaikat erotetaan toisistaan.

Myös pukeutumiskoodeista tulee keskustella ja selvittää ne etukäteen niin kristittyjen keskinäisessä kuin uskontojen välisessä dialogissa. Tämä on erityisesti naisten asia. Myös miehiltä saatetaan odottaa pään peittämistä erityisesti uskonnolliseissa rakennuksissa tai tiloissa.

Pohdintaa ja esimerkkejä hyvistä käytänteistä

Seuraavat esimerkit kuvaavat muutamia myönteisiä tapoja, joilla uskontojen välisessä ja kristittyjen keskinäisessä dialogissa voidaan kohdata toinen toisensa:

- Kanadassa pidetyssä kokouksessa keskusteltiin vuonna 2011 valmistuneesta lähetyksiäkirjasta ”Kristillinen todistus moniuskontoisessa maailmassa - suosituksia menettelytavoiksi”. Sen olivat valmistaneet uskontojen välisessä dialogissa työskentelevät Kirkkojen maailmanneuvoston, Vatikaanin ja Maailman evankelisen allianssin edustajat. Kokoukseen osallistui ihmisiä kaikista näistä kristillisistä tahoista, ja mukana oli myös muutamia muiden uskontojen edustajia. Kokouksen tuloksena oli hyvin rakentava yhteinen näkemys yli perinteisten kristillisten rajalinjojen. Tässä tapauksessa siis huoli uskontojen välisestä kysymyksestä johti syvempään kristittyjen keskinäiseen kokeemukseen ja aitoon ekumeeniseen sitoutumiseen.
- Viime aikoihin asti oletuksena on ollut useimmissa kristittyjen virallisissa keskinäisissä dialogeissa paikallisella tasolla, että dialogikumppanit ovat kulttuurisesti yhdenmukaisia. Tämän koettiin poikkeavan uskontojen välisestä dialogista. Erityisesti Länsi-Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa oletettiin, että toinen toisensa kohtaavat tulivat eri kulttuureista. Näin ei enää ole. Suurten maahanmuuttajakirkkojen läsnäolo Euroopassa on merkinnyt kristittyjen keskinäiselle dialogille tarvetta ottaa huomioon kulttuuriset eroavaisuudet. Samanaikaisesti on aiempaa paremmin tiedostettu ja haluttu oppia kristittyjen kokemuksista alueilta, kuten Lähi-idästä, missä kristilliset yhteisöt ovat eläneet monia vuosisatoja muiden uskontojen seuraajien kanssa ja kuuluvat suureksi osaksi samaan kulttuuripiiriin.
- Eräässä vaiheessa Brasilian viimeaikaisessa historiassa Kirkkojen maailmanneuvostoon yhteydessä olevat kirkot kokivat tilanteensa hankalaksi hyvin oikeistolaisen kristillisen ryhmän ja toisaalta afrikkalaista perinteistä uskonnollisuutta edustavan

yhteisön välillä. Tässä tapauksessa KMN:n yhteydessä toimivien kirkkojen oli tarve vahvistaa uskontojen välistä erilaisuutta suvaitsemattomuuden paineen alla.

- Niin sanotun islamilaisen valtion esiin nouseminen, ranskalaiseen *Charlie Hebdo* -julkaisun työntekijöihin kohdistunut väkivalta ja vastaavanlaiset tapahtumat ovat vaikuttaneet kirkkoihin (joissakin yhteiskunnissa), ja ne ovat tarkastelleet yhdessä uskontojen välisiä suhteita. Myös kristinuskosta islamiin kääntyneistä nuorista ja heidän radikalisoitumisestaan on noussut huoli. Mikä tulisi silloin olla yhteinen kristillinen vastaus, samalla kun pyritään säilyttämään ja kehittämään hyviä suhteita muslimeihin ja muiden uskontojen seuraajiin? Ekumeenisissa järjestöissä on nyt entistä enemmän evankelikaalisten ja helluntailaisten perinteiden edustajia, jolloin ekumeenisesta kohtaamisesta tulee ”turvallinen tila”, missä kirkot voivat yhdessä ilmaista pelkojaan, huoliaan, toiveitaan ja odotuksiaan. Se puolestaan voi tehdä mahdolliseksi entistä merkityksellisemmän lähestymistavan ajankohtaisiin uskontojen välisiin haasteisiin.
- Viimeaikainen kehitys eri puolilla maailmaa on tuonut esille myös muslimiyhteisön sisäisen erilaisuuden ja on lisännyt erityisesti sunnien ja šiialaisten välisiä jännitteitä. Kristityt ovat entistä enemmän tietoisia siitä, että uskontojen sisäinen ja uskontojen välinen dialogi ei ole vain kristittyjen kysymys. Samoja haasteita koetaan muissakin uskonnoissa. Lähi-idän nykyisessä jännittyneessä tilanteessa on ollut tapauksia, joissa eri kristillisten traditioiden edustajat ovat työskennelleet yhdessä luoden sunneille ja šiioille mahdollisuuden kohdata. Kristityt ovat tehneet tämän mahdolliseksi toimien osaltaan tapahtumien isäntinä.
- Nykyiset tapahtumat Lähi-idässä ovat vaikuttaneet varsin voimakkaasti *modus vivendiin*, vallitsevaan elämäntapaan ja tilanteeseen, joka on siellä ollut kristittyjen ja muslimien välillä ainakin ottomaanien ajoista lähtien. Tapahtumat ovat vaikuttaneet suhteisiin joko myönteisesti tai kielteisesti kristittyjen

yhteisöjen välillä. Tässä kontekstissa kristittyjen keskinäinen ja uskontojen välinen dialogi voi auttaa kaikkia osapuolia. Uskontojen väliset paineet voivat usein johtaa lähempään yhteistyöhön kristittyjen välillä. Sellainen yhteistyö voi puolestaan johtaa uusien keinojen etsimiseen toisten uskontojen edustajien kanssa.

- Kristittyjen asenteiden kirjo suhteessa Israeliin ja nykyiseen tilanteeseen Israelissa ja Palestiinassa on johtanut siihen, että monien kristittyjen on helpompi ylläpitää läheisempiä suhteita joko juutalaisten tai muslimien kuin niiden kristittyjen kanssa, jotka eivät jaa samoja käsityksiä. Samaan tapaan kastilaitokseen perustuvien käsitysten voima Intiassa, jopa kristillisissä kirkkoissa, voi tarkoittaa sitä, että dalit-kristityt ja dalit-hindut löytävät helpommin toisensa kuin omien uskontojensa kastien jäsenet. Sellaisen uskontojen välisen kohtaamisen voima tekee mahdolliseksi dalit-kristityille tuoda esille kastilaitoksen kysymyksiä kirkkoissa.
- Laajasti arvostettu PROCMURA (Afrikan kristittyjen ja muslimien välisten suhteiden järjestö) pyrkii luomaan myönteistä vuorovaikutusta kristittyjen keskinäisen ja uskontojen välisen dialogin välille. PROCMURAn keskeinen rooli keskusteluissa muslimien kanssa ja kristillisen todistuksen antamisessa on rohkaissut yhteisen työskentelyn kasvua eri kristillisten kirkkojen kesken monilla alueilla Afrikassa. Vastaavasti asiantuntemuksen lisääntyneet voimavarat ja niiden jakaminen, minkä kristittyjen ekumeeninen työskentely on tehnyt mahdolliseksi, on auttanut PROCMURAA vaikuttamaan entistä tehokkaammin koko alueella. Se on ollut merkityksellistä erityisesti siellä, missä kristittyjen ja muslimien keskinäiset suhteet ovat ongelmallisia.
- Muutamia vuosia sitten Peter Colwell, Britannian ja Irlannin kirkkojen neuvoston apulaispääsihteeri kyseli kristittyjen ykseyden rukousviikolla, olisiko rukoiltava ja työskenneltävä kristittyjen ykseyden puolesta vai pikemminkin rauhanomaisen rinnakkainelolon puolesta kristittyjen, muslimien, hindujen, sikhien ja muiden kesken. Hän muistutti arkkipiispa Desmond

Tutun lausumasta, että ”apartheid on liian vahva jakaantuneelle kirkolle” ja Kirkkojen maailmanneuvoston pääsihteerin Olav Fykse Tveitin ajatuksesta: ”Maailman tarpeet sovittuun Jumalan kanssa, toinen toistemme kanssa ja luomakunnan kanssa ovat liian isoja jakaantuneelle kirkolle.”

Näillä ajatuksilla voisimme katsoa tulevaisuuteen ja molempien dialogien muotojen hedelmällisyyteen. Kristittyjen keskinäisten ponnistelujen lisääntynyt selkeys voi sekä syventää että laajentaa kristittyjen toimintaa, erityisesti kun ne liittyvät uskontojen välisiin dialogeihimme. Kaikki ponnistelut hyödyttävät toisiaan. Kun kristittyjen keskinäinen dialogi voi vahvistaa uskoamme ja yhteyttämme kristittyinä, se voi avata tietämme aidolle kohtaamiselle uskonnollisessa elämässä ja käytänteissä myös muiden kanssa. Lisääntynyt ymmärrys, yhteys ja solidaarisuus kristittyjen kesken ja muiden uskontojen seuraajien välillä voivat tarjota toivoa entistä syvemmästä kohtaamisesta Jumalan ja maailman kanssa, joka etsii tarkoitusta, rauhaa ja oikeudenmukaisuutta.

Miten tämä asiakirja on syntynyt?

Asiakirja on syntynyt Kirkkojen maailmanneuvoston Faith and Order -komission ja uskontojen välisen dialogin toimiston työntekijöiden käymien keskustelujen tuloksena. Heitä huolestuttivat ongelmat, joita käsitteiden sekavuus ja niihin liittyvät arvoasetelmat aiheuttivat. He ovat kiitollisia Britannian ja Irlannin kirkkojen neuvostolle (CTBI), joka järjesti Lontoossa syyskuussa 2013 konferenssin ”Meidän aikanamme: dynaaminen suhde kristillisen ekumenian ja uskontojen välisen dialogin välillä”. CTBI järjesti sittemmin Madang-työpajan samasta aiheesta Kirkkojen maailmanneuvoston 10. yleiskokouksessa Busanissa, Etelä-Koreassa marraskuussa 2013. Työpajan osanottajat olivat kiinnostuneita aiheesta, ja silloinen Faith and Order -komission johtaja John Gibaut ja KMN:n uskontojen välisen dialogin toimiston koordinaattori Clare Amos järjestivät erillisen neuvottelun toukokuussa 2014 Bosseyn ekumeenisessa instituutissa Sveitsissä. Siihen osallistui 16 henkilöä eri maantieteellisistä ja kirkollisista taustoista. Keskustelujen tuloksena päätettiin julkaista kirjanen, jossa tuotaisiin esille

muutamia keskeisiä kysymyksiä. Jatkotyöryhmä valmisteli tuloksia edelleen maaliskuussa 2015. Sen alustavat tulokset jaettiin useille ryhmille, ja tämän prosessin tuloksena syntyi tämä kirjanen.

Tässä asiakirjassa käytetään tietoisesti useissa kohdissa ilmaisua ”me”. Lukuun ottamatta suoria lainauksia muista lähteistä, sillä tarkoitetaan Kirkkojen maailmanneuvoston järjestämässä kahdessa kokouksessa vuosina 2014 ja 2015 työskennelleitä henkilöitä. Ryhmä koostui kristityistä, jotka edustavat eri kirkkoja ja kristillisiä traditioita ja jotka ovat joko Faith and Order -kysymysten tai uskontojen välisen dialogin asiantuntijoita tai molempien alojen asiantuntijoita.

Kirjallisuutta

Ahonen, Risto

2010 Käännyttämistä vai kääntymystä? Vallankäytön ja kristillisen todistuksen suhde. Helsinki: Suomen Lähetysseura.

2012 Maailmanlähetys tienhaarassa. Siirtymävaiheen missiologisia kysymyksiä. Helsinki: Suomen Lähetysseura.

Ariarajah, Wesley

1998 ”The Impact of Interfaith Dialogue on the Ecumenical Movement.” Teoksessa John D’Arcy May (ed.), *Pluralism and the Religions*. London: Cassell, 7–21.

1998 ”Wider Ecumenism: A Threat of a Promise?” *The Ecumenical Review* 50/3, 321–329.

Clements, Keith

2014 ”What is Distinctive about Christian Ecumenism and Why Does It Matter?” *Current Dialogue* 56 December, 20.

Colwell, Peter

2014 ”Interfaith and Ecumenical Dialogue: Resonances, Differences, Problems and Possibilities: A View from the British and Irish Context.” *Current Dialogue* 56 December, 10–14.

D'Arcy May, John

1993 "Is Interfaith Dialogue Undermining Inter Church Dialogue?"
In Oliver Rafferty (ed.), *Reconciliation: Essays in honour of Michael Hurley*. Dublin: Columba Press, 159–175.

Hiltunen, Pekka Y. & Vasko, Timo (toim.)

2011 *Hyvä tietää uskontodialogista. Näkökulmia Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäsenille. Hyvä tietää uskonnoista ja elämäntavomuksista -julkaisuja 1*. Helsinki: Kirkkohallitus.

Hyvärinen, Anna ja Leino-Nzau, Katri

2013 *Uskonnonvapaus ja ulkopolitiikka – suosituksia Suomelle*
Helsinki: Suomen Ekumeeninen Neuvosto

Jalagin, Seija & Löytty, Olli & Salakka, Markku

2010 *Kaikille kansoille. Lähetystyö kulttuurien vuoropuheluna*.
Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Jukko, Risto

2015 *Ecumenical and Interreligious Dialogue: Towards a More Interpersonal and Spiritual Engagement*. In Douglas Pratt, Jon Hoover, John Davies and John Chesworth (eds.), *The Character of Christian-Muslim Encounter: Essays in Honour of David Thomas*. Leiden – Boston: Brill, 447–469.

Kristillinen todistus moniuskontoisessa maailmassa

2012 *Suosituksia menettelytavoiksi. Paavillisen uskontojen välisen dialogin neuvoston, Kirkkojen maailmanneuvoston ja Maailman evankelisen allianssin yhteinen lähetysasiakirja (2011)*. Helsinki: Suomen Ekumeeninen Neuvosto. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content29EE93>

Lähetys kontekstissa

2005 *Muutos, sovinto, voimaannuttaminen. LML:n puheenvuoro ekumeeniseen keskusteluun lähetyksestä. Luterilainen maailmanliito – kirkkojen kommuunio. Lähetys ja kehityksen osasto*. Helsinki: Kirkkohallitus.

- Mitri, Tarek
 2000 “The Abrahamic Heritage and Interreligious Dialogue: Ambiguities and Promises.” *Current Dialogue* 36 December, 20–23.
- Pieni opas uskonnonvapauteen – Mitä uskonnonvapaus on ja voiko sitä rajoittaa?
 2012 Suomen Ekumeeninen Neuvosto
- Pratt, Douglas
 2014 *Being Open, Being Faithful: The Journey of Interreligious Dialogue*. Geneva: WCC Publications.
- Pöntinen Mari-Anna (toim.)
 2013 *Uskonto ja valta, näkökulmia kirkon missioon*. Helsinki: Suomen Lähetyseura
- Rosenblad, Dorothea, Rosenblad, Fanny
 2005 *Abrahamin lapset – kolmen uskonnon yhteiset juuret*
 Helsinki: Suomen Lähetyseura ja Suomen Ekumeeninen Neuvosto
- Swidler, Leonard
 2014 “Editorial: Which Words to Choose – Ecumenical, Interreligious, Interfaith...?” *Journal of Ecumenical Studies* 49/1 Winter, 184–188.
- 2014 “Editorial: Sorting Out Meanings: ‘Religion,’ ‘Spiritual,’ ‘Interreligious,’ ‘Interfaith,’ etc.” *Journal of Ecumenical Studies* 49/3 Summer, 272–283.
- Teinonen, Seppo (toim.)
 1967 *Suuntana ykseys*. Helsinki: Kirjapaja.
- Torppa, Mirkka ja Laine, Antti (toim.)
 2010 *Ekumeeninen kasvatus Mitä opimme toisiltamme?*
 Helsinki: Suomen Lähetyseura ja Suomen Ekumeeninen Neuvosto

United Church of Canada

1997 Mending the World: An Ecumenical Vision for Healing and Reconciliation. http://www.united-church.ca/sites/default/files/resources/report_mending-the-world.pdf

Vasko, Timo

2003 Missiologia ja uskonnot. Johdatus missiologiaan ja uskontoteologiaan. Helsinki: Yliopistopaino.

Vuola, Elina (toim.)

2015 Uskonto ja kehitys. Näkökulmia suomalaiseen kehitysyhteistyöhön ja -tutkimukseen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Yhdessä kohti elämää

2013 Lähetys ja evankelioiminen muuttuvassa maailmassa. Kirkkojen maailmanneuvoston lähetysasiakirja. Suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi: Lähetysteologinen Aikakauskirja, Volume 16. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/0F61D00B4BB4204DC2257824002D1BD6/\\$FILE/L%E4hetysteologinen%20aikakausikirja%20nettiin.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/0F61D00B4BB4204DC2257824002D1BD6/$FILE/L%E4hetysteologinen%20aikakausikirja%20nettiin.pdf)

Yhteinen todistus

2015 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetyksen peruslinjaus. Helsinki: Kirkkohallitus. Suomeksi, ruotsiksi, englanniksi ja saksaksi: <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?Open&cid=Content287253>

Ekumeenisella liikkeellä on ajankohtaisia haasteita. Yksi niistä on kysymys kristittyjen keskinäisen ja uskontojen välisen dialogin, vuoropuhelun, suhteesta. Kristittyjä haastetaan etsimään uutta kielenkäyttöä ja uusia tapoja edistääkseen sekä keskinäisiä suhteitaan että suhteitaan muihin uskontoihin. Kristityt pyrkivät tunnistamaan kummankin vuoropuhelun yhtäläisyydet ja ymmärtämään niiden väliset erot. Eroista huolimatta molemmat dialogit voivat lievittää jännitteitä ja vastustaa väkivaltaa, edistää sovintoa sekä syventää niihin osallistuvien uskonnollista sitoutumista ja hengellisyyttä.

Kristityt voivat katsoa luottavaisin mielin tulevaisuuteen ja molempien dialogien mahdollisuuksiin. Kun kristittyjen keskinäinen dialogi vahvistaa heidän uskoaan ja yhteyttään kristittyinä, se voi niin ikään avata tietä aidolle kohtaamiselle uskonnollisessa elämässä ja käytänteissä myös muiden kanssa.

Kutsu dialogiin – Uskontojen välinen ja kristittyjen keskinäinen vuoropuhelu tarjoaa pohdintaa ja käytännön esimerkkejä kristittyjen pyrkimyksistä edistää keskinäisiä suhteitaan ja uskontojen välisiä suhteita. Lisääntynyt ymmärrys, yhteys ja solidaarisuus kristittyjen kesken ja muiden uskontojen seuraajien välillä tarjoavat toivoa entistä syvemmästä kohtaamisesta maailman ja Jumalan kanssa.

ISBN: 978-952-9529-66-7 (nid.)

ISSN: 978-952-9529-65-0 (pdf)

SUOMEN EKUMEENINEN NEUVOSTO